List 10. **NOVICE** Tečaj XXXIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 10. marcija 1875.

Obseg: Podružnicam družbe kmetijske Kranjske. — Trtna rivčekarja sta, pa ne trtna uš. (Konec.) — Stelja in gnoj. (Dalje.) — Postava o obrambi poljščine. (Dal.) — Odkodi ima Kranjska dežela svoje imé? — Skrivne policijske zvijače nekaterih ministrov zoper Slovane v Avstriji. — Mrvice slovniške in slovarške. (Dalje.) — Mnogovrstne novice. — Ponarejeni bankovci. (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Podružnicam družbe kmetijske Kranjske.

C. kr. deželna vlada Kranjska je tudi v „Oglasniku“ zadnjih „Novic“ razglasila oklic gospodarjem našim, da bode zopet letos kupila nekoliko žebcev težkega Pincgavskega in pa ložega Angleškega čistokrvenega plemena, popisala je zato natanko lastnosti, katere mora tak žebec za pleme imeti, in vabi posestnike tacih žebcev, naj jih naznanijo Kranjski deželni komisiji za konjerejo.

Ker je pa sl. deželna vlada prosila tudi podpisani družbini odbor, naj on po podružnicah svojih razglasí ta oklic po deželi, zato prosi predstojnike kmetijskih podružnic, naj, če v svojem okrožji vedó za gospodarje, ki imajo take za pleme pripravne žebce, jih še posebno opomni, da jih ponudijo imenovani komisiji do 31. maja letošnjega leta, kajti prodali jih bodo po dobri ceni in dobra živina ostane potem za pleme v deželi.

Glavni odbor družbe kmetijske
v Ljubljani 7. marca 1875.

Trtna rivčekarja sta, pa ne trtna uš.

V tolažbo Primorskim vinorejcem.

(Dalje in konec.)

O imenovanih dveh rivčekarjih piše g. dr. Syrski po natančni preiskavi v okolici Kastavski in Tržaški tako-le:

Ščipavnica je manjši; po novi meri 6 milimetrov dolga, zelenkasto-zlata, bolj okroglata in na zadnjem koncu tudi na okroglo izdelana. Spomladi se zgodaj prikaže, včasih že meseca malega travna (aprila) celó tudi na popkih, katere gloda, peresa in peresne receljčke vpičva, da se od tega posušé, in se v svaljke, smodkam podobne, zvijajo, kamor svoja jajčica polaga. Perje se potem hitro posuší, in na tla pade, kjer se v njem iz jajčic črviči izvalé, in v zemljo zlezejo, da tretje leto, v rivčkarje spremenjeni, izpod zemlje zlezejo in enako škodo delajo.

Le pred solnčnim izhodom se dá ta žužek vjeti; ko pa ga je solnce ogrelo, sfrčí brž, ko se mu človek približa.

Pri Kastvi se tega mrčesa ne nahaja mnogo, zato ne dela velike škode.

Drugi rivčekar, katerega „ladron“ imenujejo, je za tretjino veči od ščipavnice, črn in sivo-marogast, z črno glavo, bolj tenak, in na zadnjem koncu života špičast; on se prikaže pozneje spomladi ali celó še le po leti, in v tolikošni množini, da se celi nogradi do golega objedeni kažejo.

Ladron peresa žre, pa jih ne zavija v svaljke kakor ščipavnica; okoli sv. Mihela se v zemljo zarije, kjer tudi črviči čez zimo ostanejo, in posebno srednjo korenino mladih trt oglodajo. Takošno škodo smo videli v nekem nogradu v Spičiči blizo Kastve.

Ladron ne beží kakor ščipavnica pred človekom; če pa trto dregneš, se storí mrtvega, pade doli in se ne gane več; na zemlji ga je pa težko razločiti.

Dr. Syrski dalje poroča, da gospodarji v imenovanih krajih te žužke lovijo in morijo, večkrat pa tudi le nepomrjene na cesto vržejo, da jih poteptá, kdor jih poteptati hoče; to pa ne zadostuje, da bi se zatrli škodljivi mrčesi.

Drugi škodljivi žužeki niso znani v teh krajih, in razen grozdne gnjiline (Oidium) ni nobena druga bolezen trt tukaj znana.

Grozdne gnjiline pa je v nogradih proti morju okoli Volovske veliko, katero pa s žveplom zdatno krotijo.

Ščipavnice, ki jo Lahi v Istri „asuro“ imenujejo, se pri Trstu veliko več nahaja kakor ladrona, in grozno škodo dela; ona pa ni samo zelenkasto-zlate barve, temuč tudi višnjeve.

Lahi v Istri imenujejo oba ta rivčekarja s splošnim imenom „punternoli“ ali „tertiglioni“ (brž ko ne po slovenskem imenu „trtioni,“ pod katerim so tudi, kakor Vrtovec v svoji „vinoreji“ piše, na Vipavskem znani).

Po mnenji dr. Syrskega utegne ščipavnica biti „Rynchites betuleti“, ladron pa „Otiorchynchus ligustici.“

Stelja in gnoj.

(Dalje.)

§. 13. Raba peska za gnoj.

1. Pesek se zmeša z drugo steljo, ter te tako nastilja ž njim.

2. Živinska staja ali pôd se v prvo na debelo posuje s peskom, na to še le pride stelja. Tako živ ležé na stelji, spodej je pa pesek. Prav dobro je ta pesek namešati nekoliko mavca ali gipsa. Tako

zamore pesek rabiti za steljo pri vsakaterih živalih. Gnoj iz take stelje je posebno dober za travnike. V vsakem hlevu, kjer se gnojnica v tla zgubljuje, je neogibno potrebno, da se na tla nasuje peska na debelo, zakaj brez tega se zgubí dosti gnojníne.

3. Kjer nimajo še gnojne jame, naj se vsaj pod gnojni kup s peskom debelo nastelje, da le-tá vendar nekoliko gnojnice prihrani, ki bi se sicer zgubila. Ne pozabite s peskom posuti tistih riž, koder hoče gnojnica z gnojišča čez pot odtekati. Enako vrzite vselej dobrega peska v tiste gnojne luže, katere se velikokrat delajo pri slabo napravljenih gnojnih kupih.

4. Vselej po izkidanji posuj gnojni celi kup s peščeno moko, zakaj le ta ubrani, da se dragi gnjilec ne izhlapí ter ne zgubí. Sploh je vedeti, da pesek, ako ga dosti obilno med gnoj mešaš, ubrani, da se gnoj prenaglo ne prekisa in preparjen ne ubije.

§. 14. Prstena stelja.

Ravno tako kakor pesek, se dá tudi prst porabiti za pripomoček pri selji. V ta namen je dobra prst z njiv; nahajajo se pa tudi zunaj mej stare lege peska, ilovice in prstí, kar je kaj dobro za enako steljo. Se vé, da brez premislika ne kaže precej vsake najdene prstí v ta namen rabiti kar na kupe; temuč treba je poprej po malem poskušati. S takim djanjem dosežeš tudi še drugi namen. Pomnožiš namreč zlagoma rodovitno prst, kar je za plitve njive vselej prav koristno. Kdor zná primerno prst izvoliti k oni, kjer gnojí, da se ugodno zmeša, lahko po taki poti njivo prav močno zboljša. Ilnate, šotne in tudi apnénate njive se dajo prav dobro popraviti in vravnati z dobro peščeno sipo, z ilovino, s cestnim blatom itd. Zmnoženje in ugodno mešanje prsti se po tej poti sponese veliko bolje, kakor pa s katero koli drugačno steljo. Kjer je zemlja mahovnata, tam nikar ne bodi varčen in skop s peskom in s prsteno steljo; tudi cestni trebež v to porabi. S takim gnojem se kislo rastlinje in mah kar hitro odpravi. Kakor pesek in prst, ravno tako se tudi zdrobljeni lapor, zidni razsip in šotni pepel dá za steljo rabiti. S poslednjim pa se zarad silnega prahú mora previdno delati; utegne se poprej nekoliko poškropiti. Marsikateri šotni pepél ima v sebi veliko koščevca (fosforne kisline) in je dobro na-nj ozir jemati. Ne bilo bi brez prida, gotovo ne, ako bi se najdena enaka prst, ilovina ali pesek dalo poprej kemiško preiskati, kaj da v sebi ima, predno se za steljo rabi. Gledati bi bilo zlasti, če ima fosfor (koščenec) in pepélnik (kali). Tudi le prav površno preiskanje bi utegnilo dosti koristno biti. Ločba (kemija) ima v tem oziru še dosti opraviti.

§. 15. Listje in stelja.

Listje, ki v jeseni z drevja pada, se večidel pograbi in za steljo rabi. Z nekaterih drevés, kakor z jesenov, pa se tudi posmuka in je dobra piča. Sploh pa ni listje dobra stelja, še manj dobra piča sploh. Predno listje zrumení in odpade, dá veliko dobrih življev v deblo nazaj, in ravno s tem listje postane ubožniše, bodi si za steljo ali za pičo. Za travnike je listje le takrat dobra gnojnina, ako je dobro vležano in če rado gnjije, da ga ni treba s travnikov zopet grabiti. Ako je bukovo listje slabo ugnojeno, ga lahko še veter s travnikov odnaša, in to je na vsaki način škodljivo za travnike, ker z listjem se zgubi tudi gnojivni živež, s katerim je bilo napojeno. Tako listje bi bilo dobro nekoliko zmočiti in pustiti ga, da se vleží, predno se za steljo rabi. Posebno, ako se imajo s takim gnojem travniki gnojiti, bi se moglo listje tako vležati, da se vse mane in razpada. (Dal. prih.)

Nove postave.

Postava o obrambi poljščine,

veljavna za Kranjsko deželo.

(Dalje.)

III. O poljskih čuvajih (poljakih).

§. 17. Poljščini v obrambo, da je ne zadenejo okvarbe, naj se poljski čuvaji (poljaki) postavijo, ako jih je treba, ter naj se vzemó v prisego na poljsko čuvajstvo.

Ob takih slučajih naj občina primerno število vkupnih, v prisego vzetih čuvajev postavi tistim zemljiščem, katera ležé v nje okoliši ter spadajo k poljščini, in katerim posamezni gospodarji nijso posebnih čuvajev postavili po §. 18.

Troški s poljskimi čuvaji, katere postavi občina, naj po zmislu občinskega redú razmerno zadenó gospodarje tistih zemljišč, ki so čuvajem v pazko izročena.

S privolitvijo političnega okrajnega oblastva utegneta dve ali tudi več občin tistim zemljiščem, katerim je v njih okoliši treba pazke, postaviti skupnega poljskega čuvaja, če kaže, da bode s tem poljščina imela dovolj obrambe.

§. 18. Posamezni gospodarji ali njih več, ki imajo vsi skupaj vsaj petdeset hektarov ($86^{9}/_{10}$ d. avst. oralij) k poljščini spadajočih zemljišč, utegnejo jim postaviti posebne, v prisego vzete poljake, naj si ta zemljišča leže v istej občini ali ne, samo če tisti kraj nima kakih zaprek, katere bi upirale, ta zemljišča združiti pod jedno čuvajstvo.

Ako bi se hoteli posebni, v prisego vzeti poljski čuvaji postaviti tacemu zemljiškemu prostoru, kateri nima zgoraj povedane mere, treba je poprej posebne privolitve od politične okrajne gosposke, in ta privolitev se sme samo tedaj odreči, kedar bi tehtni vzroki branili take čuvajo postavljati.

§. 19. Postavljenega poljskega čuvaja naj politično okrajno oblastvo odobrí in v prisego vzame. Potem je on javen stražnik po zmislu postave od 16. junija 1872 (drž. zak. št. 84).

Tako odobriti in v prisego vzeti je poljáka môči samo tedaj, kedar zahteva tist, ki ga je postavil.

Prizeza se tako, kakor govori zadej priložena, spisana prisega.

§. 20. Politično okrajno oblastvo more odreči, da se poljak ne odobrí in v prisego ne vzame, če telesno ni sposoben ali če zaupa ni vreden.

§. 21. V poljsko čuvajstvo se smejo odobravati in v prisego jemati samo taki ljudjé, kateri so dovršili dvajseto leto ter znajo postave in ukaze, kar se jih tiče njihove službe.

Tudi taki, kateri so za gozdno in lovsko čuvajstvo vzeti v prisego, utegnejo se ob enem postaviti za poljsko čuvajstvo ter za-nje v prisego vzeti.

§. 22. Vsacemu za poljsko čuvajstvo v prisego vzetemu človeku je treba, da politično okrajno oblastvo v poverílo dá pismeno potrdbo, da je za službo res odobren in v prisego vzet (§. 19); v to potrdbo se vrhu tega dene imé tistega, kdor je čuvaja postavil, in tudi okoliš, kateri je čuvaju v pazko odkazan.

Ako bi se v čuvajskem okolišči kaj izpremenilo, dolžen je naročnik to nemudoma oznaniti političnemu okrajnemu oblastvu, da se popravi omenjena pismena potrdba.

Če v prisego vzeti poljak v službo poljskega čuvajstva stopi h kacemu druzemu naročniku, naj poljak pismeno potrdbo izročí političnemu okrajnemu oblastvu

svojega novega stališča, in to oblastvo njemu, poziváje se na prisego, katero je storil že ob nastopu poprejšnje službe, dá novo potrdbo, ustrezajočo izpremenjenim razmeram.

Obrazec te potrdbe naj ustanoví politična deželna oblast.

§. 23. Če pri poljaku, ki je že v prisego vzet, nastopi kaj tacega, kar bi mu po §. 20 bilo prisego branilo, tedaj naj, ako čuvaj ni izgubil službe vsled sodniške razsodbe po kazenkem zakonu, politično okrajno oblastvo prisodi, da se mu utegne odobrílo v službi razreči (§. 19) in odvzeti potrdba, omenjena v §. 22.

§. 24. V službi odobrenega in v prisego vzetega čuvaja veže dolžnost, kedar opravlja svoje delo, nositi službeno znamenje, ki ga naj politično okrajno oblastvo določi ter primerno razglasi.

On ima tudi pravico, v službi nositi kratko sabljo, katere vendar ne sme rabiti, razen kedar je v taki sili, da je upravičen, samega sebe braniti.

(Dalje prihodnjič.)

Zgodovinske stvari.

Odkodi ima Kranjska dežela svoje imé?

„Novice“ so unidan priobčile pod tem naslovom Požen čanovo kratko zgodovinsko drobtinico, katera po mojih mislih ni temeljita. Požen čan namreč izpeljuje besedo „Krajnsko“ od „kraj“, in misli, da je dežela dobila svoje imé od tod, ker je bila v pet „krajev“ razdeljena.

Da bi se dežela za to imenovala „Krajna“, ker je v več „krajev“ razdeljena, to se mi ne zdi dosti verjetno, in ne logično sklepano; kajti le temu, kar je *združeno* v eno celoto, dajemo eno splošno imé, ne pa temu, kar je razdeljeno v razna dela, ki med sabo nimajo nobene zveze. Če je bila Kranjska dežela raztrgana na pet kosov, potem je naravno, da se je vsak kos s posebnim imenom imenoval, kar se je tudi zgodilo, kar Požen čan sam priznava, ker imena posameznih delov našteva (Karnia, Japidija, Liburnija, Panonija in Norika). Požen čan si sam sebi nasprotuje, ker pravi, da je „Karnia“ po naše „Krajna“ (kar pa ni res); ker po tem takem se je le ta del „Krajna“ imenoval, ki je obsegal „Karnijo“; ne vem, kako pride do tega, da potem ob enem pravi, da se je vsa dežela imenovala „Krajna“, ko je ravno prej rekel, da je „Krajna“ toliko ko „Karnija“, o kateri pravi, da je obsegala le Furlanijo in Goriško.

Iz tega je razvidno, da stojí Požen čanova trditev na slabih nogah. Nasprotno je več ko verjetno, da Kranjska dežela tačas, ko je bila razdeljena na toliko kosov, ni imela skupnega imena.

Veliko lože se izpeljuje beseda „Krajna“ iz „krajina“, to je, mejna dežela, kakor imenujemo tudi granico — vojaško „krajino“ (Militärgrenze), in brez dvombe je dobila dežela to imé ob času, ko je bila združena v eno deželo. Ko so Nemci podjarmili naše kraje, naredili so iz njih iz začetka eno samo deželo, in jo imenovali „windische Mark“. Ta „windische Mark“ je obsegala Koroško, Kranjsko, Goriško, južno Štajersko in precejšen kos Hrvaškega.

Ko so prišli naši očaki v sedanje kraje, niso imeli posebnega imena, se mi zdi, vedeli so le, da so Slavjani, in to so izrekali „Sloveni, Slovenci“, „Slovenci“ ni naše specifično imé, ampak pomeni le „Slovani“. Dokaz temu je to, da se tudi Slovaki imenujejo „Slovence“, in iz tega moramo sklepati, da so nekateri Slovani (med njimi sedanji Slovenci in Slovaki) izrekali besedo „Slovan“ kakor „Slovenec“, in to že tačas, ko še niso bili tako ostro v plemena razločeni. Mi ne moremo trditi, da so Slovaki nam v najbližjem rodu, in da so se od našega plemena le odtrgali, zato, ker se imenujejo „Slovence“; nasprotno so Čehom veliko bliže, ko nam, toraj ne morejo imeti svojega imena od nas, in mi ne od njih, ampak „Slovenec“ je prvotno imé, ki se je, kar je tudi Vodnik v svojih „Novicah“ trdil, rodilo še tačas, ko so bili Slovani še združeni, in ko so se začeli v nasprotji s tujimi narodi „Slovane, Slavjane, Slovence“ imenovati, to je, govoreče.

Ko se je toraj tisti del Slovencev, to je Slovanov, iz katerega mi izviramo, v naših krajih naselil, ni imel za-se še posebnega imena. Pač pa je imela imé dežela, v kateri se je naselil, imenovali so jo namreč že predniki Slovencev, najbrž že Kelti (prvotni prebivalci) in po njih Rimljani — „Carnia, Carniolia, Carintia.“ Korenika „car, kar“ pomeni goro, skalo, carnia, carintia, carniolia“ so toraj tri oblike za gorato deželo, in to imé je prvotno za dežele, ki so naša domovina, in sicer so Slovenci to imé že našli, ko so v naše kraje prišli, kakor se mi zeló verjetno zdi; zatoraj se nikakor ne morem skladati s Požen čanom, ki misli, da so Latinčevalci pokvarili izraz „Krajna“ v „Carniolia“; nasprotno mislim, da je imé „Krajna“ veliko mlajša od „Carnia, Carniolia, Carintia“. Jaz mislim tako: Ko so Slovani prišli v te kraje, začeli so se imenovati po deželi, in ker je bila dežela Carnia ali Carintia, Carniolia, začeli so se imenovati „Koroše, Korošce“; najstarejši Ruski zgodovinopisec nas imenuje „Horužane“, to je, Koružane, Korošce.

Beseda „Gorotan“ ni nič druzega, ko prestava besede „Carintia, Carnia, Carniolia“, to je, gorata dežela.

Verjetno se mi toraj zdi, da so se mnogi Slovenci iz začetka imenovali Korošce, Korošane, kakor se imenuje še zdaj en del našega plemena. A svoj jezik so vedno imenovali „slovensk“, posebno tisti, ki so stanovali ob nemški meji.

Ko so pozneje Nemci našo domovino podjarmili, naredili so iz začetka iz nje eno celoto, ter nazivali jo „windische Mark“. „Mark“ pomeni pa „krajino“. Verjetno je, da so Slovenci v tem času začeli imenovati se „Krajince“, to je, „Märker“ in svojo domovino „Krajino“, to je „Mark“. „Krajina“, „Krajinci“ (Krajna, Krajnci) je bilo zdaj novo imé za Slovence (windische Mark je obsegala vso sedanjo Slovenijo in še več) in se jelo počasi vdomačiti. Ko se je pozneje o „windische Mark“ ali „krajina“ (Krajna) razdelila, bilo je to imé že tako vdomačeno, da so dali južnemu delu imé „Krain“. Severni del pa je dobil svoje prvotno imé nazaj „Carintia“, „Kärnten“, „Koroško“; ta del Slovencev je zdaj zopet popustil ima „Krajinca, Krajnca“ in se imenoval zopet „Korošca“, to tem bolj, da se je razločil od „Krajinca“ (Krajnca), kajti zdaj nista bila več v eni deželi.

Sedajna južna Štajerska nikdar ni spadala v Carniolio ali Carintio; tamošnji Slovani so se najbrže vedno le „Slovence“ imenovali; ko so bili združeni v „windische Mark“, so se najbrže tudi klicali „Krajince“ (Krajnce); a ker ta zveza ni dolgo trpela, so tudi na imé pozabili, ki je slednjič le sedajnim Krajncem ostalo, ker tukaj je ostalo to oficijalno imé dežele. Južni Štajerci so se toraj imenovali Slovence, in pozneje so se privadili imena „Štajerc“, da so se razločevali od Krajncev, Koroščev in Hrvatov, ki so bili tudi „Slovenci“, torej se s tem nazivkom niso mogli od njih razločevati.

(Konec prihodnjič.)

*

Političnе stvarí.

Skrivne policijske zvijače nekaterih ministrov zoper Slovane v Avstriji.

Koliko nesreče je politika Beustova vsula čez ubogo Avstrijo, že davno vé ves svet; on je stvaril tudi osodepolni dvalizem, po katerem je do njega edino naše cesarstvo bilo razcepljeno na dva kosa tako, da so jima morali dati celó skovano novo imé „Cislajtanija“ in „Translajtanija“, in da za zdaj obé „Lajtaniji“ hirate tako, da umreti ne morete, živeti pa tudi ne. Saksonski baron Beust je kot grof Avstrijski stvaril sistemo sedanjo, po kateri pri nas v Avstriji je tudi taka zmešnjava vseh socijalnih razmer, da bode težko rešnika.

Marsikaj pa, kar je dosihmal bolj skrito bilo, prinesla je na dan knjiga umrlega državnega svétnika viteza Bernharda Meyer-a, katere pod naslovom: „Erlebnisse des Bernhard Ritter v. Meyer“ (kaj je Bernard vitez pl. Meyer doživel) 2. del veliko razodeva o politiki Beustovi. Dunajski časniki pišejo, da je Beust nalašč iz Londona prišel na Dunaj, da bi zabranil izdanje tega dela jako zanimive knjige, v kateri so popisane zvijače Beustove, dokler je veliko moč v svoji roki imel. Al ni se mu posrečilo zatreti zlatega denarja vredne knjige, ki jo izdaja sin ranjcega viteza Meyera. Dunajski „Tagblatt“ celó piše, da je Beust žugal tožbo zarad razžaljenja časti napeti zoper to knjigo; al to žuganje je le prazno, kajti potem bi prišle še le druge reči na dan; „Vaterland“ kliče žlahnemu Beustu: „Heraus mit Eurem Fiederwisch, edler Graf, wir pariren!“

Dunajski liberalni listi so se zakadili v to knjigo, kakor četa lovskih psov plane za žlahno divjaščino. Naravno! Saj pa tudi Meyer razkrije pred svetom marsikaj, kar bi liberalna svojat najrajše devet čevljev pod zemljo zakopano imela. Po tej „spomenici“ se nam pokažejo ljudje, ki so dozdaj za poštenoviče veljali, „poštenoviči“ v ravno nasprotnem pomenu besede, odkrije se nam vsa tista mašinerija, ki je na skrivnem delovaje marsikaj vstrojila, kar se je pošteno mislečim ljudém neverjetno, nemogoče zdelo ter se z resnico in pravico skladalo tako, kakor noč z dnevom.

Politika Saksonskega barona, v Avstriji do grofa povzdignjenega državnega kancelarja Beusta se pokaže v tej knjigi v vsi zavržljivosti, nesramnosti. Beust se je polastil vseh ministerstev, tako, da je vsak minister delal tako, kakor je bilo Beustu všeč; zlasti policijsko poročevalstvo je bilo popolnoma v njegovih rokah. Nekega dvornega svetovalca, izvrstnega moža, ki se mu ni hotel podati, je odpravil iz policijskega oddelka ter na njegovo mesto vrinil človeka, ki mu je bil v vsem vdan. S pomočjo tega človeka so se prenarejala poročila zaupnih mož, posebno onih, katere je vlada po Ogerskem rabila. Dasiravno Hrvatje, Srbi in Slovaki niso nikakor marali za prihodnjo Ogersko gospodarstvo in se mu na vso moč vstavljali, morala so vender poročila od tod biti tako zasukana ali „popravljena“, kakor da bi vsi Srbi, Hrvatje itd. dualizem komaj pričakovali ter bi bili vsi vneti za to novo „koristno“ napravo. To se je godilo vse na skrivnem po Beustovi volji. Srbi in Slovani pa, o katerih se to nikakor ni moglo reči, ker bi bilo popolnoma neverjetno, so se morali spraviti v sum, da na Rusko stran vlečejo, so tedaj državi nevarni. Znan je nekemu popolnoma zanesljivemu dopisniku „Vaterlanda“ mož, ki je bil na Hrvaškem vladni agent; tega so poklicali na Dunaj ter mu zeló zamerili, da ni tako poročal o Hrvatih, kakor bi bilo Beustu po volji, namreč, da so vsi vneti za dualizem. Žugalo se mu je celó, da bo prišel ob službo, ako zanaprej ne bo pošiljal takih poročil, kakoršna so Beustu všeč. Pa ta mož je bil res možak, popustil je rajši službo, ko da bi bil pošiljal lažnjiva poročila na Dunaj.

Al takih možakov je žalibog! dandanes v vladnih službah strašno malo. Zato se ni čuditi, če so tudi nas Slovence na Dunaji tako črnili kot rusofilce, to je, ljudi, ki za Avstrijo nič ne maramo in le po Rusiji hrepenimo. Beustu samemu nismo bili tako že nikdar na srce priraščeni, a hotel je opravičiti svojo mržnjo do nas pred svetom, vsaj pred merodajnimi krogi, zato so bila policijska poročila, če so tudi na Dunaj prišla resnična, bela, v Beustovi strojarnici tako pobarvana, da so njegovim namenom vstrezala. Slovenec in Slovan sploh je moral na Dunaji veljati za državi nevarnega rovarja, da je mogel Beust na odločnem mestu izreči: „Slovane je treba k steni pritisniti.“ Pritiskal jih je, ker so mu bili pri osnovanji dualizma na poti.

To vse, pa še mnogo druzih takih „lepih“ reči, ki so se za časa Beusta in po njegovi volji godile, podaja svetu Meyerjeva knjiga. Ni čuda toraj, da nemškim liberalcem, katere je Beust vstvaril, gotovo pa jim pomagal do nadvlade v Avstriji, ni nikakor po volji, da so se je lotili enako razkačenim sršenom. Ovreči, opravičiti in vtajiti pa teh nepostavnosti ne morejo, kakor tudi škandalov ne, ki jih je svet po Ofenheimovi pravdi zvedel. Nam se zdi, da se bliža dan, ko bodo vsi grehi nemške liberalne stranke in njenih pokroviteljev razodeti svetu, kateri se bo nevoljen obrnil od takih ljudí. Da potem pride tudi zá-nje sodni dan, to zahteva tek sveta in časa. Pravice ne bodo pregnali iz sveta in ta jih bo že zadela. Sramote imajo že zadosti, kazen jim tudi ne bo prizanesla.

Slovstvene stvarí.

Mrvice slovniške in slovarske.

(Dalje.)

3.

Znan je razloček med prednicama pre- (über-) in pro- (durch-), ki se z njima sestavlja sila glagolov. Drugi slovanski jeziki razen poljskega imajo še prednico pro, a pri nas umira ter se sliši samo v besedi: pródaj (na pródaj), k večjemu še v besedah: prostor, prorok, vendar že rajši pravijo: prestor, prerok, predati, in Poljaci so jo popolnoma izgubili. — Pomisel: z enega na drugo mesto, takó je različna od pomisli: skozi katero reč, da bode znanstveno obdelovanje rečí res težko izhajalo brez prednice pro-. Drugo je: preskočiti jarek, in drugo: preskočiti obroč (skočiti skozi obroč), kakor lahko rečeta Čeh in Rus. Tako ima Vukov rječnik: probiti durchschlagen, prebiti zerschlagen, prolomiti durchbrechen, prelomiti entzweibrechen, propustiti durchlassen, prepustiti überlassen; tako tudi staroslovenščina: prohoditi skvozé dvé goré, in préhoditi ot mesta na mesto itd.

Ne hoteč prorokovati, bode li se kdaj pri nas oživilo, kar je odmrlo — dasi ni nemogoče, — svetoval bi jaz takó, da se pro ohrani, kjer ga še imamo, a vnovič da se vvede samo tam, kjer gre za izraz pojma: iti skozi kaj, spraviti stvar skozi stvar, in kjer bi zlasti glagol s pre začet bil lahko dvoumen. Povsod drugod zdržujmo se novotarije, ker je nepotrebna. Čemu da bi pisali: progovoriti, probuditi (kakor nekateri že res pišejo), prolivati kri, propiti grunte, proi-

grati denarje, ko imamo svoje glagole: pregovoriti, spregovoriti, prebuditi, prelivati, zapiti, zaigrati?! Pišimo rajši kar čisto srbščino ali pa češčino!

Sosebno je nepotrebno in nekazno odstopati od dozdanje navade v pisanji besed: premeniti, premena, prémenljiv, ki so jih nekateri velecenjeni in prezaslužni pisatelji jeli pisati s pro-. Prvič, narod govorí: premeniti, drugič, takó je tudi logično, ker tukaj ne hodi za prohod skozi kako stvar, marveč za prehod z ene oblike na drugo, za prestop iz enega v drug stan, za prenaredbo, predrugačbo; tretjič ima staroslovenščina po Miklošiči v največ virih: prémeniti, prémenjati, prámena, in samo v enem: promena, ter je Čehom in Rusom oboja oblika znana. Srbščina ima res samo: promena, promeniti; ali zakaj bi se prav tukaj dajala prednost srbščini pred staroslovenščino, zakaj bi jo dajali tisti, ki brez ozira na srbščino pišejo: lastnostij, bodočest, ja je gledal, vnenjest, poprejšnjest itd. *)

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Zima brez konca in kraja!* — „Pojte rakom žvižgat vi lažnjivi preroki vremena!“ — pač letos smejo rêči povsod. Parižki konservatorij je prerokoval konec zime sredi januarija meseca, tudi stari Matija s svojim pregovorom, da „Matija led zbija; če ga ni, ga pa naredí“, je letos velik lažnik; da celó žrjavi so letos vsi zbegani; pretekle tri dni zvečer že smo jih slišali nad nami v Ljubljani; zapustili so menda letos sneženo Laško ter se vrnili k nam nazaj, mislé, da jim bode tù gorkeje, al goljufali so se ubogi romarji. Da je v naših krajih zima dolga, ni čuda, al da tudi na Laškem, Turškem in drugod je še huja, to je nenavadno. Na Laškem imajo letos toliko snega, da najstareji ljudje tacega ne pomnijo. V Milani ga je padlo 19. in 20. dne preteklega meseca toliko, da 1. dan so najeli 3500, 2. dan pa 4500 delavcev, ki so ga iz ulic kidali, katerim so samo 1. dan za to plačali 104.000 frankov. V Benetkah je 19. svečana zraven snega razsajal tak vihar po morji, da je mnogo ladij škodo trpelo. V Turinu in okolici njegovi je snežilo 3 dni in 3 noči neprenehoma. V Bologni je teža snega ponoči potrla streho hiše, pod katero je spala družina s 7 otroci; vse druge so oteli smrti, očeta pa je ubilo. Od Genove do Florence okó ni videlo nič druzega kot sneg in le sneg; noben voz se ni mogel peljati, in če se je peljal, drčalo se je konjem, ki niso imeli poostrenih podkev, tako, da niso mogli naprej. Ni tedaj čuda, da letos po več krajih žlahna divjina (srne, jeleni itd.) konec jemlje. Grozno trpijo v Švajci; v več krajih so hiše popolnoma pokrite s snegom in pod snegom so morali ljudjé predóre (tunele) narediti, da skozi nje morejo vèn na cesto; če kmalu ne nastopí spomlad, poginilo bode mnogo živine lakote; cent sená veljá že 11 do 12 frankov.

*) To brezmerno predrugačevanje je tudi nevgodno národnemu napredku, ker ljudi bega in jim kalí veselje do novejših izdelkov, slovenskega slovstva. O, da bi, sosebno kar je mlajših prebrisane glave, táko neplodno presukavanje oblik, — o čemer smo gori navedli nekoliko primerov, — prepustili vrednemu tega imena „jezikobrodju“ ter držéč se pisanja, kakoršno se je večini slovenski priljubilo, rajši iskali cene in veljave v tem prizadetji, kakó bi svojim v čistem jeziku pravilno osnovanim spisom dali pravi klasični lik, kakó bi jih ubrali na vse strani po zahtevu blagostne simetrije ter navdahnili jim prikupljivo milino! Res bi bila naloga zlasti znanstvenih zavodov prednjačiti, kakor pravi Hrvat, v taki vzoriti pisavi, in prepušča se sodba sprevidnim, je li povsem dostojno, na pr. Matice naše, če v njenih razdatkih piše eden: ne bil, drugi: ni bil, tretji: nij bil; eden: jena hči, drug: njena hči; eden: minuta, drug: minota (natvora?); eden: spregovoriti, drug: probuditi; eden: čoln, drug: čolen; eden: za očetom, drug: za očo; eden: osvobodjen, drug: učinen, naklonen, tretji zopet: mladezen (Slama, hočem reči: Slava izumitelju i posnemateljem!) itd.

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu skušenega starega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

III.

Ponarejeni bankovci.

(Dalje.)

Morda bi se bila ta reč še dolgo vlekla, zlasti kar se tiče zveze med Jonasem in Linarjem, kateremu je moral prvi podvreči one bankovce, da ne bi bilo se prigodilo zopet nekaj, kar je preiskavo naglo pripeljalo na pravo pot.

Nekega popoldne pride k meni učitelj, o katerem sem že prej rekel, da je bil memo krčmarja edina oseba, ki je z Jonasom občevala. Mož je ves plah, kakor da bi se mu bila kaka nesreča prigodila. Jaz mu ponudim stol in ko sede, ga prašam, kaj ga je k meni pripeljalo.

„Vest, huda vest,“ odgovori ves potrt. „Tako mi ni več živeti, če bi tudi varno bilo.“

„Vest vas teži?“ prašam zavzet. „I, kaj imaste vendar na nji.“

„Poslušajte me, potem pa storite z mano, kar hočete. Dobrega tako nisem vreden.“

Ko mu zagotovim, da ga bom poslušal, potem pa ravnal po postavi, prične:

„Da, po postavi, nič drugače, to zaslužim. Najprvo zvedite, da Linar sedí po nedolžnem v zaporu.“

„To veste vi in mi pridete še le zdaj pravit?“

„Prej sem se bal, a zdaj, ko ste pravega prijeli, se ne bojim več. Tudi bi prej ne bil imel nobenih dokazov, Jonas in krčmar bi bila vse vtajila in tako bi bil jaz prišel zarad obrekovanja v past, Linarju pa to ne bi bilo pomagalo.“

„Govorite, človek, govorite! Povejte mi vse, kajti vsaka ura, katero sedí Linar po nedolžnem v ječi, pade vam na krivdo.“

„O, bom govoril, vse bom povedal, kar vem. Kar pa ne vem, do tega vam bom pokazal pot.“

„Postava ima v takih slučajih, če pride po prostovoljnem naznanilu kakega sokrivca kako hudodelstvo na dan, posebne olajšalne določbe, in zlasti če kdo, čeravno sokrivec, izdá kako družbo, ki se pečá s ponarejanjem in izdajanjem bankovcev, ali pokaže pot, po kateri pride sodnija do nje, se ravná ž njim jako milostljivo, včasih ostane celó brez kazni.“

„Tega mi ni bilo treba opomniti, gospod sodnik, jaz bi vam bil tako vse povedal, kar vem. Milost postave celó ne maram, ker vem, da sem zaslužil ostro kazen. Tedaj čujte!“

Jaz vzamem pero v roko, da bi si kaj zapisal, in on prične:

„Jaz sem tu učitelj, to vam bo znano, da je plača moja pičla, to tudi veste. Predno sem se posvetil učiteljstvu, bil sem uradnik, ali zavoljo neke nezvestobe so mi bili slovo dali. Ker se potem nisem mogel drugam obrniti, sem prišel sem za učitelja. Lahkoživcu, ki sem, mi ni bilo moč shajati s pičlo plačo, zato sem bil vedno v denarnih zadregah. To je moral Jonas zvedeti, kajti nekega dne pride k meni in mi ponudi denarja na posodo. Lahko si mislite, kako brez pomislika

sem se poslužil te ponudbe. Oh, da bi nikdar ne bil spoznal tega človeka, morda bi se bil v sili in revšini vsaj rednega življenja navadil!

„Ali ni Jonas posojenega vam denarja nikdar nazaj tirjal?“ mu sežem prašaje jaz v besedo.

„Kaj pa da ga je! Ko sem se bil pri njem že zadosti zadolžil, me pokliče nekega dne ter me praša, kdaj mu mislim posojila vrniti. Na to nisem imel — se ve da — pravega odgovora, ker še sam tega nisem nikdar resno pretresal. „Jaz vam bom olajšal plačilo — prične slednjič on sam — tako, da mi ne boste nič plačali iz svojega, marveč še denar zaslužili.“ To mi je bilo — se ve da — zeló všeč. Jonas mi potem razklada dalje, da, če bom previden, za-me ne bo nobene nevarnosti pri tem, kar mi bo izročil, in ko mu jaz prisežem, da bom molčal, mi pokaže zvezek desetakov. Poglejte jih, pravi. Meni se kar v glavi vrtí. Ali kaj zapazite na njih? me vpraša. Jaz jih ogledujem, a ne zapazim ničesar. No, glejte, za vsak tak desetak mi prinesete pet goldinarjev, kar več dobite za nje, bo vaše. Če mi jih boste pridno med ljudí spravljali, bom čez nekaj časa naredil črto čez ves vaš dolg. Jaz veselja poskakujem, kajti takih pogojev plačevanja dolga se res nisem nikdar nadjal. Spravim toraj zvezek desetakov — bilo jih je menda sto — in hočem iti, a Jonas me ustavi. Ti desetaki so ponarejeni, mi pravi, a dobro ponarejeni, česar ste se sami prepričali. Izdajajte jih toraj previdno, da nas sodnija ne zasači, sicer ste pogubljeni. Jaz se ne bojim, da bi me izdali, kajti, če bi zgrabljeni prav trdili, da ste jih od mene dobili, nimate nobenih dokazov. Toraj veste, da gre le za vašo kožo, če vas primejo; ravnajte se po tem! Ta novica me je nekoliko prestrašila.“

(Dalje prihodnjič.)

Slovensko slovstvo.

* *Slovanski elementi v venetščini.* 2. del. Spisal Davorin Terstenjak. V Ljubljani natisnili Blaznikovi dediči 1875.

V tej knjigi nadaljuje slavni naš pisatelj preiskavo jezikovskih zakladov slovanskih v jeziku Venetov ter z dodanimi zgodovinskimi, arhelogičnimi in mitologičnimi opazkami skuša podpirati trditev, da starodavni Veneti so bili betva plemena slovanskega. Razprave Terstenjakove so in ostanejo vsakakor jako zanimive; če tudi drugi učenjaki se ne skladajo z rezultati in sklepi njegovih preiskav, imajo one gotovo to vrednost, da vzpodbujajo druge na enake preiskave in jih napotovajo na vire, ki jih sami ne zasledijo. Na to stran je genialni Terstenjak res občudovanja vreden, in ponosni smemo Slovenci biti, da ga imamo. — Kar pa se tiče slovenščine v pisavi, naj nam ne zameri spoštovani rodoljub, ako še posebno začudenje izrekamo o onem zopernem lokalizmu „ka“, ki ga niti drugje med Slovenci niti med drugimi Jugoslovani ne nahajamo. Bližajmo se drug drugemu, a ne se odstranujmo s specijalitetami, ki nimajo nobene vrednosti!

Naši dopisi.

Iz Dunaja 4. marca. — Iz tukajšnjih časnikov vsake stranke in vsake vere pač lahko se vidi, da je čedalje več gnjilobe v naši državi, zato pa tudi ni čuda, da to, kar so časnikarji danes trdili, jutri že več ni res. Isto tako tudi nihče ne more reči, kedaj dobimo novo ministerstvo, čeravno vsak vé, da se tako maje in guga, da ni misliti na dolgi obstanek njegov. Če Dunajčanje stare korenine začnó prirojene jim burke uganjati, na priliko, da pride Ofenheim za ministra finance, Giskra za ministra kupčijstva, dr. Schindler za ministra pravosodja itd., po tem vidite, da je prememba pred durmi. Državni dualizem je rodil že tudi nasprotje med Dunajskim in Peštanskim ministerstvom. Wenkheimovo ministerstvo na Ogerskem je le od danes do jutri, in še le potem, ko pride Senyey do krmila na Ogerskem, pride tudi zopet čas za Hohenwarta pri nas, potem pa bode tudi Andrassy-u zakljenkalo, kakor je zakljenkalo Beustu, ki je z Lonyayem vred jamo kopal Hohenwartu, a potem tudi sam va-njo padel. — Da je Ofenheim nekriv spoznan bil, je pri veliki večini Dunajčanov izbudilo veliko nevoljo; primerilo se je zarad tega še celó to, da je bil v nekaterih krčmah ravs in kavs. Ofenheim menda sam je vedel, da ste dve vroči stranki med tukajšnjim ljudstvom: ena zoper, druga za njega, zato je tudi z rodovino svojo odlazil na Laško, da se je otél preprijaznim, a tudi neljubim demonstracijam. On in Banhans sta tedaj tam, kjer pomaranče cvetó. — Naj Vam še iz državnega zbora nekaj povem. Nova vladna postava o hišnem davku je prišla v obravnavo; poslanec Krzeczunowicz je stavil danes predlog, naj zbornica čez to postavo stopi na dnevni red, to je, naj postavo zavrže; za ta predlog so glasovali Poljaci, ves desni centrum, kateremu voditelj je Hohenwart, mladoslovenci, baron Tacco in Plener, ki je potem, ko je minister za postavo govoril, po novem opravilnem redu, še enkrat na veliko jezo mamelukov besedo poprijel; čvrsto je mahal po tej postavi in ko je dokazal, da posestnik majhne hišice, ki dozdaj 1 gold. 20 kr. davka od nje plačuje, po tej novi postavi bo moral plačati 2 gold., se je glasil velik krohot na klopi milijonarjev; al govornik jih je z mirno besedo zavrnil, rekoč: „za bogatina je to res nič, reveža pa vsak krajcar težko stane“! Na te besede zadoní gromovita pohvala iz desnega centruma in živahni pravo-klici, ministri pa so kazali — dolge obraze. Živo je želeti, da bi ta nova postava naposled vendar padla, kajti novo breme bi se naložilo hišnim gospodarjem.

V Gorici 7. marca. — Naš deželni odbor in tudi mestno starešinstvo sta sklenila pokloniti cesarju prosno adreso, da bi, potovaje konec tega meseca v Dalmacijo, obiskal tudi Gorico. Prav tako! — Nek konjišk častnik (v pokoji), kteremu se menda v glavi meša, je prišel pretekli pondeljek (1/3) v mestni vrt, stopil pred g. barona D., kteri se je z drugo gospôdo pogovarjal, in vprašavši ga, ali hoče umreti, — kar je imel baron D. za šalo in je torej odgovoril, da ne še — sproži na-nj samokres in ga zadene med prsta na roki, pa po sreči nenevarno. Gosp. G. so odpeljali v Gradec v norišnico, kjer bodo njegov duševni stan opazovali. — Dne 9. t. m. se pričnejo pri nas porotne obravnave. Rajnki dekan v bližnjem Ločniku, mons. M. Juvančič (umrl 18. febr.) je zapustil 4000 gold. za uboge Ločeniške. J. je bil eden najimenitniših duhovnikov Goriške nadškofije, pa zadnja leta vedno bolan. — Dne 31. marca bode volilo véliko posestvo novega poslanca za deželni zbor namesti rajnk. M. Dolijaka. — Za tukajšnji gimnazij je imenovan nov profesor za klasično jezikoslovje Adolf Baar. — Kakor sedanji čas vsako leto čitamo: „Cesar se je podal v vojaško taborišče v Bruk“ — kjer se zbirajo armadni oddelki k manôvram *) — tako je slovela nekdaj Gorica zarad jesenskih vojaških vaj. Va-

*) „Manôvra“ se lepše podaja našemu jeziku, ko francoski „manêver“. In zakaj bi jemali besedo iz francoskega namesti iz bližjega italijanskega jezika? Pis.

dišče so bile male in vélike Róje pri Gorici (prve ¼, druge 1 pičlo uro pod mestom proti jugu). Časi so se spremenili, in ž njimi tudi način vojskovanja in torej tudi vojskine vaje. Vsled tega ne potrebujejo vojaki več toliko planih prostorov. Za tega del si je pridržala vojaščina za svoje namene samo „Rójice“ („male“) pri Goriški železnični postaji pa 60 oralov „vélikih Roj“; vse drugo smejo občine, katerim je Marija Terezija ta svet za pašo prepustila, razorati. Kmetje okoličani, katerim je vsaka leha zemlje draga, so jako veseli koščeka zemljice, ki jim je odkazan v razkopanje. Vélike Roje so 6 katastralnih občin lastnina. Vojaška oblast jim je že od 40. leta sem nekaj najemščine plačevala, in to po dolgi pravdi. Zdaj bo morala pa več plačevati; sicer pa ni stvar še prav določena. — V Ogleji so, kakor se po časnikih bere, našli že pred eno glavno dobro ohranjeno ulico, in lep kos mestnega zida, zdaj pa tik njega obseg in pôd (mozaik) nekega javnega poslopja, brž ko ne gledišča ali pa kópeli. Kopanje vodi tukajšnji stavbeni svetovavec g. Baubela pod nadzorstvom Dunajske centralne komisije za ohranjenje starín. Ta komisija je postavila ali misli postaviti za našo deželo posebnega konservátorja advokata dr. P. Bizzaro-a. (Poprej je bil grof Fr. Coronini, dež. glavar in državni poslanec naš konservátor.)

Iz Želimeljske občine 6. marca. (*Volitev novega starašinstva*) naše občine izvrševala se je 2. dne t. m. v Golski duhovniji z napeto pozornostjo, katerega izmed odbornikov, ki so izvoljeni bili 22. februarija tako previdno in pravično, da ima vsaka vas v občini svojega zastopnika, bode zadelo prvo glasovanje. Od 11 nazočih odbornikor bil je z 7 glasovi izvoljen za župana: *Jože* Janežič, posestnik iz Klade, mlad možak stare poštenosti, mož bistre glave, dobrega srca in nepremakljivih sklepov. — O številu svetovalcev sklenilo se je enoglasno, da naj dobi vsaka podobčina: Želimeljska, Golska in Zapotoška po enega moža, in izvoljeni bili so: za Želimeljsko občino kot prvi svetovalec: Anton Virant iz Želimeljega, za Golsko: Janez Mavec iz Gornjega Golega, in za Zapotoško: France Železnikar iz Visocega. Vsi trije zmožni novoizvoljeni svetovalci so prav po želji novega župana, zato se sme pričakovati, da bodo delali marljivo, pošteno in složno za blagor izročene jim občine. — Bilo je pred obojno volitvijo: „kolikor glav, toliko misel“; toraj slava vsim volilcem, ki so poslušali glas prav svetovajočih, da so volitve tekle naglo in se iztekle prav. Živela sloga po vsih občinah!

Iz Ljubljane. (*Odbor družbe kmetijske*) je v nedeljo imel svojo navadno mesečno sejo. V tej seji so bili nekateri dopisi sl. ministerstva kmetijstva na znanje vzeti. — Vsled dopisa c. kr. deželne vlade, naj odbor podružnice svoje naprosi, da v svojem okrožji razglašajo oklic, da deželna komisija za konjerejo namerava nakupiti plemenskih žebcev, je bilo sklenjeno, po „Novicah“ naprositi podružnice, da vsaka v svojem kraji razširja ta oklic. — Na dopis c. k. vlade, naj družba izreče svoje mnenje: ali bi se Jeseniški občini na Gorenskem dovolila naprošena dva živinska sejma vsako leto, je odbor, gledé na obilo živinorejo v ondašnjem okraji in barantijo s Koroškim, enoglasno sklenil, nasvetovati vladi, naj Jesenicam dovoli dva sejma. — Vsled obširnega poročila gosp. župnika Legana o zboljšavi nerodovitnih spašnikov v Nadanjem selu in Narinu, katerim nekoliko državne podpore nakloniti je lani odbornik gosp. Jož. Debevec družbi kmetijski predlagal, je sklenil odbor, naprositi gosp. Salzerja, c. kr. gozdnega nadzornika, da ogleda, kar ste imenovane občini že prenaredile in zboljšale, da se potem more ministerstvo kmetijstva za dovolitev državne podpore naprositi. — Vodstvo Goriške c. kr. svilorejnice je družbi poslalo nekoliko iztisov programa obravnav, ki jih bode razpravljal veliki zbor svilorejcev, ki se snide prihodnje leto v Milani; — kdor naših svilorejcev želí kaj več o tem zvedeti, naj se potrudi v pisarnico odborovo. — Svilorejsko društvo Šlezko je naznanilo družbi, da, preganjano in obrekovano od ondašnjega deželnega zbora in odbora, po 15letnem koristnem delovanju prestane; odbor je sklenil, bivšemu predsedstvu milovanje izreči o britki osodi, ki je društvo zadela. — V odsek družbe kmetijske za napravo spominka umrlemu dr. Costi so bili izvoljeni gospodje: predsednik baron Wurzbach in odborniki Witschl, Seunig in Brus, ki je bil ob enem tudi naprošen spravljati denarne doneske, ki se bodo stekali za spominek po razglašenem pozivu, ki naj bi ga v imenu vseh družeb, ki bodo nabirale doneske, spisal dr. Jan. Bleiweis.

— (*Iz seje deželnega odbora 5. marca.*) Zarad stalne osnove in vredbe nadaljevalne šole za obrtnijske učence v Novem mestu se je deželni odbor obrnil na c. k. deželni šolski svèt ter je naročil Novomeškemu županstvu, da v porazumljenji z vodstvom Novomeške gimnazije poroča o vseh potrebščinah te šole, namreč o potrebnih šolskih prostorih, o stroških za kurjavo in svečavo, o učnih pripomočkih, o nagradah za učitelje itd., kakor tudi o tem, koliko dotičnih stroškov prevzame mestna občina. — Obravnava z deželno vlado oziroma z Koroškim deželnim odborom zarad glavnega odgona po železnici med Ljubljano in Beljakom je bila v glavnih točkah sprejeta. — V službo strežaja za raztelesovanje mrličev v deželni bolnišnici je bil provizorno sprejet Mirko Brezarič.

— Cesarski patent od 3. marca t. l. sklicuje deželne zbore na 6. dan meseca aprila, to je, na drugi teden po Véliki noči. — V tem deželnem zboru se bodo že za leto 1876 obravnavali proračuni deželnih potrebščin. — Ker po §. 79. občinske postave smé le deželni zbor privoliti občinske priklade nad 25 odstotkov pravega davka ali užitnine, za občinske priklade nad 50 odstotkov pravega davka ali 30 odstotkov užitnine je pa treba deželnega zakona, toraj naj župani tistih občin, katerim bode za občinske potrebščine za 1876. l. treba nad 25 odstotkov priklade na davke ali na užitnino, nemudoma napravijo proračune občinskih dohodkov in stroškov za 1876. leto in občinskemu odboru v pretres in potrjenje predložé, potem po §. 83. občinske postave sklenjene občinske priklade na davke razglasé, in 14 dni po razglasu z zapisnikom o dotični seji občinskega odbora in z davkarskim izkazem, koliko direktnih davkov cela občina plačuje, deželnemu odboru pošljejo, da jih deželnemu zboru predloží.

— (*Za nakup deželne kmetijske šole na Dolenskem*) je presvitli cesar potrdil sklep lanskega deželnega zbora, da sme deželni odbor do 80.000 gold. svojih obligacij prodati.

— (*Takso za plačilo zdravnikom*) je po izgledu druzih dežel tudi tukajšnje zdravniško društvo določilo, namreč tako, da za vsako obiskovanje bolnika po dnevi se plača zdravniku 1 gold., za vsako ponočno obiskanje pa 2 gold.; taksa, kedar se zdravnik pokliče v posvetovanje z drugimi zdravniki k bolniku, je pa odločena na 5 gold. Malo premožnim ali pri dolgih boleznih more zdravnik znižati to takso.

— (*Sveto leto*) se je začelo na Kranjskem v nedeljo 7. dne t. m.; na večer te nedelje je slovesno zvonenje po vseh cerkvah oznanovalo začetek sv. leta. Milostljivi knezoškof so v ta namen do duhovščine izdali okrožnico.

— (*Volitev deželnega poslanca na Notranjskem*) namesto umrlega dr. Coste bo 3. aprila. Treba tedaj, da se volivci kmalu doménijo, da napovedani dan složni stopijo k volitvi. Zadnji naš list je v mislih imel nekatere kandidate, ki pa so se pretekli teden umaknili. Po obilih, nam iz več straní Notranjskega došlih pismih ostale so zdaj le še 3 kandidature. Veljavnim možem velikega okraja Pivškega je osebno dobro jim znani trgovec gosp. Jožef Debevec, zdaj duša oživljajoče se banke „Slovenije“, kandidat v prvi vrsti; — v Rakeku pa se je v nedeljo zbralo od Cerkniške in Menišovske straní 6 mož, ki so 15 volilcev zastopali in gosp. Petra Grazelija, Ljublj. hišnega posestnika in bivšega predsednika dramatičnega društva, za kandidata si soglasno izvolili; — poleg teh dveh je še tretji kandidat nam priporočan iz Senožeškega okraja gosp. Jož. Zelen, predstojnik podružnice kmetijske in bivši župan. Res! vsi trije narodnjaki z dušo in s telesom in pa bistre glave. Koga naj tedaj volijo volivci, katerih je skupaj 107? Po znanem nam domoljubji gosp. Zelena, ki ima za-se manjšo stran volivcev, misliti smemo, da ne bode cepil glasov. Naš gosp. Jože Debevec pa je zdaj in bode še dolgo tako obložen z delom v banki „Sloveniji“, kateri vso svojo moč od jutra do večera žrtuje, nam je sam željo razodel, naj bi vrli Pivčani in drugi volivci, ki na njega zaupanje stavijo, gosp. Grazeliju svoj glas dali. In tako ostane gosp. Peter Grazeli edini kandidat, katerega se vsi Notranjci poprimejo toliko lože, ker je potrjen in miren narodnjak brez strančarstva, kot vrednik našega nemškega „Triglava“ mučenec narodne stvarí in vrh tega izvrsten govornik. Lahko je po takem enoglasno voljen na mesto dr. Coste, kateremu je prijatelj bil. S tem pa „journalist“, ki v „Tagespošti“ in v „Laibacherici“ kliče ustavoverce na volilno bojišče, dobí najkrajši odgovor: „nix tajč“!

— (*Za živinozdravnike.*) Ministerstvo za notranje rečí je odločilo, da živinozdravniki in živinozdravniški kovači smejo imeti zdravila in jih narejati ter oddajati le na toliko, kolikor tega potrebujejo za svojo lastno prakso.

— (*Javna zahvala gosp. Frankè-tu.*) Danes smo dobili na ogled podobo mojega umrlega svaka dr. Coste, ki jo je malal gosp. Ivan Frankè in jo bode dr. J. Bleiweis prihodnjo sredo izročil Matičnemu odboru. Krasna slika ni le samo rajncemu popolnoma podobna, temuč je tudi v slikarskem oziru izvrstno in elegantno izvršena. Zato mi je prijetna dolžnost g. Frankè-tu za ta mojsterski spominek, ki ga je postavil mojemu nepozabljivemu svaku, očitno toplo zahvalo izreči.

V Ljubljani 7. sušca 1875. Fr. Sch.

— (*Beseda v čitalnici*) 7. dne t. m. se sme vvrstiti najprijetnejšim večerom čitalničnim; še posebno pa se je odlikovala po dveh velicih zborih iz opere „Sonambula“ in pa „Nachtlager von Granada“, ki so ju — poleg izvrstnih samospevov — res krasno peli gospodje in gospodičine pevskega zbora; zaslužena je tedaj bila gromovita pohvala. Čast in hvala pa vrh tega gre še neutrudljivemu pevovodji gosp. Stöckel-nu, da smo slišali umetne operne kompozicije skoz in skoz tako korektno popevane; gospodje pevci in gospodične pevkinje so se res ponašati mogli s svojim mojstrom pevovodjem, pevovodja pa s svojimi pevci in pevkami, ki jih je tako temeljito izuril v petji, da ni mu treba bilo z dejanjem takta voditi zborov, ampak da je korektnega petja gotov smel se vsesti k glasoviru in spremljati zbore. Naj še omenimo odličnih samospevov gosp. J. Noli-ja, gosp. Meden-a in gospodičine Piskar-jeve, gospodoma Valenti in Stöckel-nu pa zahvalo izrekamo za prijazno nadomestilo 5. programove pieçe. Poleg muzikalnih produkcij nas je gosp. Franjo Drenik seznanil z zanimivo razpravo „o modi“, ki jo je češki spisal Fr. V. Jeřabek in pa „Lipi Hrvatski“ v slovenščino prestavil K. „Novice“ prinesó drugi pot ta mični sestavek.

— (*Zadnji gledališčini slovenski predstavi*) ste se zopet prav srečno izvršile; drugi pot kaj več o njih.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Državni zbor, kakor pravijo, prestane 20. dne t. m. V zbornici poslancev se zdaj že več dni obravnava nova postava za hišne davke; menda jo bodo celi kupi popravkov in dostavkov zasuli, da pod njimi — na korist hišnim gospodarjem — konec vzame. Iz dotičnega predloga manjšine povemo drugi pot kaj.

— Ko je bil v soboto teden vitez Ofenheim, kakor bralci že vedó, od porotnikov za nekrivega spoznan, je še tisti večer bil silen dirndej njegovih prijateljev in privržencev pred hišo njegovo, ki so prišli ali peš ali v kočijah pozdravljat „nedolžnega“, ki si je od leta 1864 pri železnici Črnoviški samo 5 milijonov pridobil; državni pravdnik ga je zarad tega tožil, da je po mnogovrstnih goljufijah si toliko denarja pograbil, Dunajski porotniki pa v teh 5 milijonih niso našli druzega nego le „pošten dobiček“! Med prvimi, ki so tisti večer prišli „nedolžnemu“ Ofenheimu čestitat, je bil dr. Giskra, poleg njega pa velika množica druge judovske in nejudovske gospode. Časniki pišejo, da je bilo 3500 vizitnih kart v njegovi hiši oddanih; razun teh je dobil cele kupe pisem in telegramov, ki so mu srečo vošili, da se je tako srečno izmuznil iz roke sodnije. — Res je, kakor „Reform“ pravi, en del Dunajskega ljudstva Ofenheima nekrivega spoznal, al ogromna večina ljudstva se vendar ne dá premotiti, da ne bi obsodila krivice se danjega časa, ki grabi denar v špekulacijskem švindeljnu, kjerkoli in kakorkoli le more!

Veliko se zdaj govori, da, kjer je šel minister dr. Banhans na Laško na odpust, od kodar se ne bode vrnil več kot minister na Dunaj, da dobijo vsi ministri slovo, ki po izreku predsednika ministerstva representujejo „harmonično celoto“. Ko bi se to že zdaj zgodilo — kar pa ni še verjetno — bila bi ta ministerska kriza tri in trideseta v 8 letih. Sicer pa Avstriji samo s spremembo ministerskih oseb ni nič pomagano brez premembe sedanje sisteme. Da se vendar ta pred ali pozneje zgodi, znamnja imamo že nektera, kakor je knjižica nadvojvode Salvatorja (tudi v našem listu uni dan omenjena), pogovor nadvojvode Albrehta z Andrašijem, besede ministra Auersperga, kateremu se že preseda ministrovati, nezadovoljnost ustavoverskih časnikov itd. itd.

Ogersko. — Novo ministerstvo je vendar le zlimano — se ve da le za kratek čas. Na čelu ministerstva stojí baron Wenkheim, minister za notranje oprave Tisza, za finance Szell, za trgovstvo Simonyi, za brambo dežele Szende, za nauk Trefort, za pravosodje Perczel, za Hrvaško Pejačević. — Ministerstvo očitno le magjarsko; kaj mislijo drugi narodi ogerske krone o tem ministerstvu?

Popravki. V zadnjem listu na strani 76 v 3. vrsti od zgorej namesti: 61.000 gold. „beri: 6100 gold.“; na 78. str. v 33. vrsti od spodej namesti: „po 85 gold. in 94 kr.“ beri „po 85 in 94 kr.“ in na isti strani v 34. vrsti od zgorej namesti: „706 stroškov“ beri „706 gold. stroškov“.

Odgovorni vrednik: **Alojzi Majer.** — Založnik: **Jožef Blaznikovi dedici** v Ljubljani.